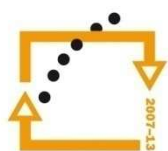

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola technická Brno, Sokolská 1

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Název: Ostatní speciální motory

Téma: Ochrany s ochranným vodičem

Autor: Ing. Radovan Hartmann

Číslo: VY_32_INOVACE_42-07

Anotace: Materiál je určen pro 2. ročníky SPŠ obor strojírenství. Jedná se o výkladovou prezentaci k problematice zapojení ochrany s ochranným vodičem.

Červenec 2013

Ochrany s ochranným vodičem

- Princip činnosti všech typů ochran s ochranným vodičem spočívá v přerušení fázového vodiče při poruše (zkratu) pomocí tavné pojistky nebo jističe dříve, než hodnota dotykového napětí na ochranném vodiči dosáhne povolené hodnoty.

Ochrana zemněním v soustavách s uzemněným uzlem (sítě TT)

- Podstata spočívá ve spojení neživých částí se zemí ochranným vodičem PE a využití země ke zpětnému vedení zkratového proudu do uzlu zdroje jak je vyznačeno na obr. 1. Naznačená porucha fáze L2 způsobuje zkratový proud I_k , který je závislý na velikosti fázového napětí U_f tj. napětí mezi svorkou fáze a středním (nulovým) vodičem a velikostí odporu zkratového obvodu. V tomto případě odpor zkratového obvodu sestává z odporu fázového vodiče R_f , odporu ochranného uzemnění R_o , a odporu pracovního uzemnění transformátoru R_p . Podle Ohmová zákona získáme vztah pro výpočet zkratového proudu:

$$I_k = U_f / (R_f + R_o + R_p)$$

Ochrana zemněním v soustavách s uzemněným uzlem (sítě TT)

- Dotykové napětí bude rovno úbytku napětí vytvořeného průtokem zkratového proudu I_k odporem ochranného uzemnění R_o . Dotykové napětí se vypočte ze vztahu:

$$U_d = R_o \cdot I_k$$

- Přerušení fázového přívodu v případě poruchy se děje buď tavnou pojistkou nebo jističem. Aby ochrana v soustavě s uzemněným uzlem správně pracovala, musí být splněny tyto podmínky:

a) Zemní odpor uzemnění R_o chráněného spotřebiče nebo podružného rozvaděče nesmí být větší než

$$R_o = U_d / I_v,$$

kde I_v je vypínací proud předřazené pojistky podle druhu pojistky a prostoru v rozsahu (2,5-8). I_n (bližší údaje jsou uvedeny v ČSN, pro tavné pojistky v obyčejném prostředí je to hodnota 2,5 a u jističů 3,5.).

Ochrana zemněním v soustavách s uzemněným uzlem (sítě TT)

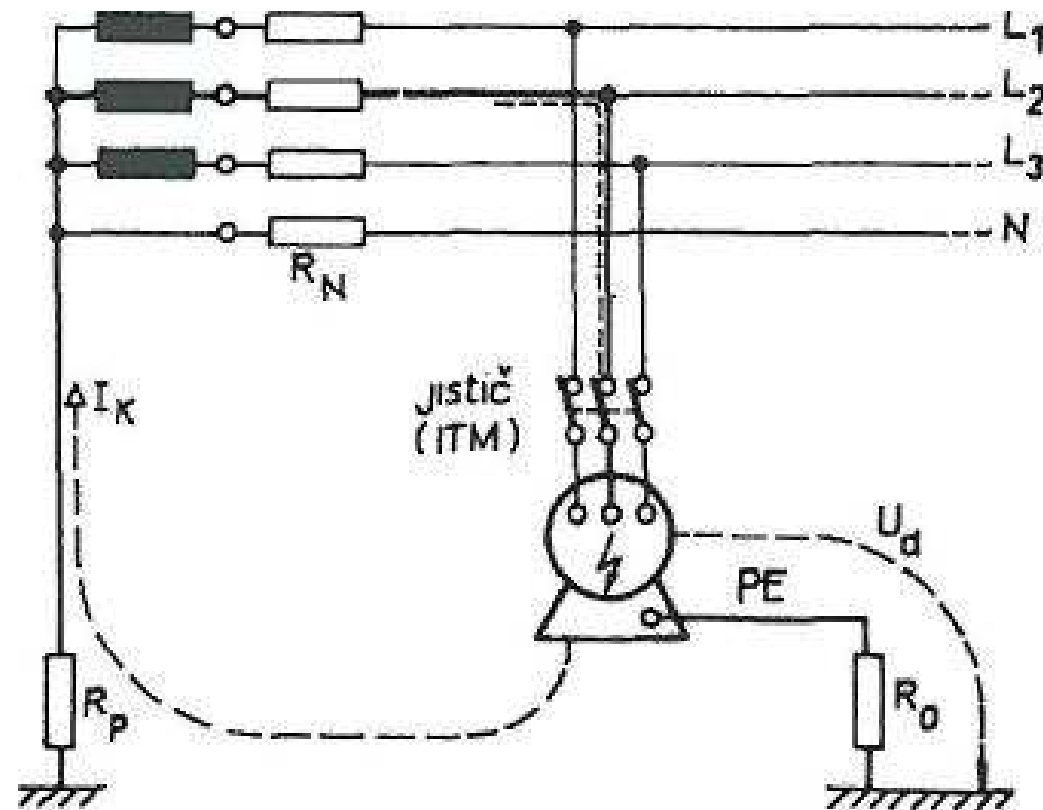
b) Odpor uzemnění uzlu transformátoru nesmí být větší než

$$R_p = U_d / I_v$$

Nelze-li z důvodů hospodárnosti dosáhnout požadovaného odporu R_o podle první podmínky, může se chráněný předmět a uzel transformátoru připojit na vodovodní řád podle podmínek ČSN.

První podmínka stanoví zda můžeme objekt chránit pouze uzemněním. Minimální dosažitelná hodnota odporu R_o je asi 0,8 ohm. Ochranný zemnicí vodič musí mít výhradně barvu v kombinaci zelená a žlutá.

Ochrana zemněním v soustavách s uzemněným uzlem (sítě TT)

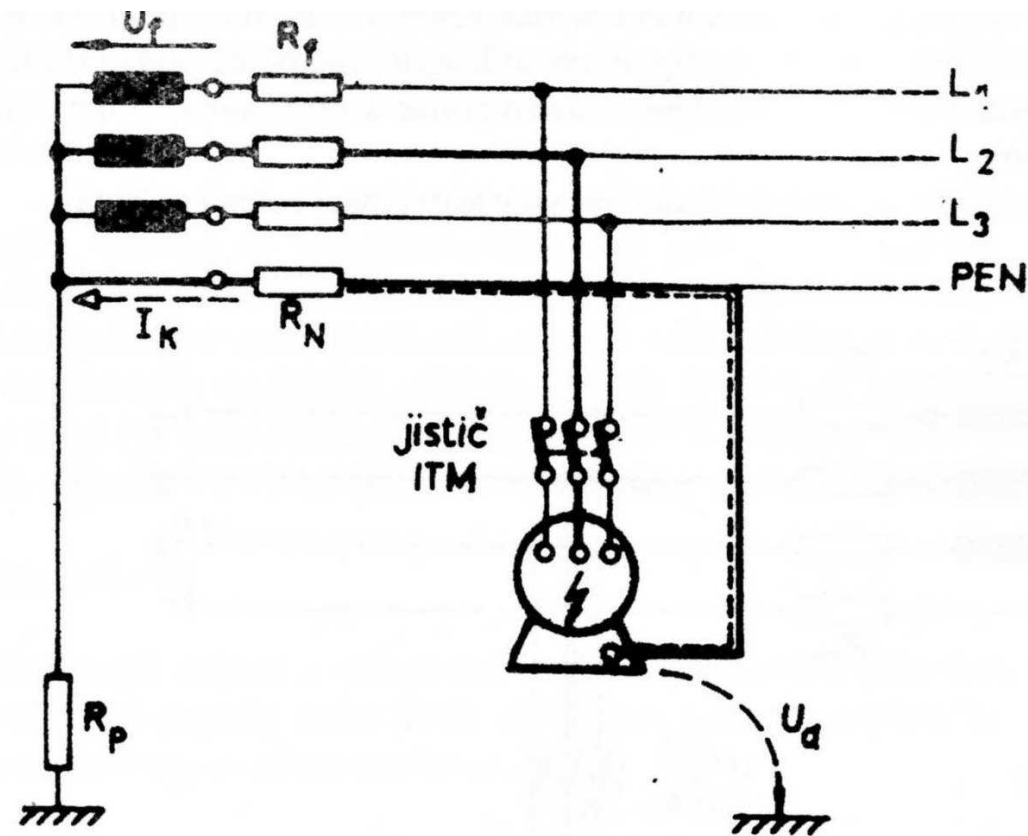

Obr. 1 . – ochrana zemněním

Ochrana proti dotykovému napětí nulováním (v sítích TN).

- Podstata této ochrany spočívá v tom, že se všechny neživé části spotřebičů spojí se středním (nulovacím) vodičem a zkratové proudy se při zkratu uzavírají přes fázový vodič, vadné místo v izolaci na kostru spotřebiče a nulovacím vodičem zpět k transformátoru. Tento vodič se nesmí jistit, odpojovat se může pouze současně s fázovými a musí mít stejný průřez jako fázové vodiče. Označuje se PEN a je pro něj vyhrazena barva zelená v kombinaci se žlutou. Vřazením vhodné pojistky do fázového vodiče se dosáhne toho, že se tato pojistka musí přerušit dřív než dotykové napětí dosáhne povolené hodnoty. Nulování se používá v sítích nízkého napětí s uzemněným středním vodičem, jak je znázorněno na obr. 2.

Ochrana proti dotykovému napětí nulováním (v sítích TN).

Obr. 2 . – ochrana nulováním

Ochrana proti dotykovému napětí nulováním (v sítích TN).

- Ochrana nulováním je sama o sobě dostatečnou ochranou z hlediska nebezpečí úrazu elektrickým proudem v prostorách bezpečných i nebezpečných. Pouze v prostorách zvláště nebezpečných musíme tuto ochranu doplnit další ochranou, aby bylo dosaženo ochrany zvýšené (pospojováním, doplňkovou izolací, chráničem apod.).

Ochrana proti dotykovému napětí nulováním (v sítích TN).

- Při ochraně nulováním je důležité, aby odpory v proudovém obvodu byly malé a aby poruchový proud byl větší než vypínací proud předřazené pojistky, čímž je zaručeno, že dojde k přetavení pojistky v případě poruchy. Nulovací vodič se musí ukládat stejně pečlivě jako vodiče fázové a zabezpečit, aby se nepřerušil. Připojuje se vždy na pevnou část spotřebiče na vyznačenou tzv. zemní svorku na hlavní svorkovnici. Zkratový proud je dán vztahem:

$$I_k = U_f / (R_f + R_N)$$

Ochrana proti dotykovému napětí nulováním (v sítích TN).

- Při výpočtu dotykového napětí si stačí uvědomit, že pracovním uzemněním R_p , neteče žádný proud. Potenciály země a uzlu transformátoru jsou stejné. K určení dotykového napětí stačí určit úbytek napětí na odporu R_N průchodem zkratového proudu I_k . Dotykové napětí se určí ze vztahu:

$$U_d = R_N \cdot I_k$$

- Uzel zdroje nebo pracovní uzemněného místa zdroje musí být uzemněn zemní odpor nemá být větší než 5 ohmů a v případě ztížených půdních podmínek je povoleno maximálně 15 ohmů. Vyskytuje-li se v obvodu rozvodu sítě zvlášť dobré uzemnění, musí být spojeno s nulovacím vodičem, čímž zabráníme tomu aby se zemním spojením fázového vodiče přes tento vodič nedostalo napětí na ochranný vodič.

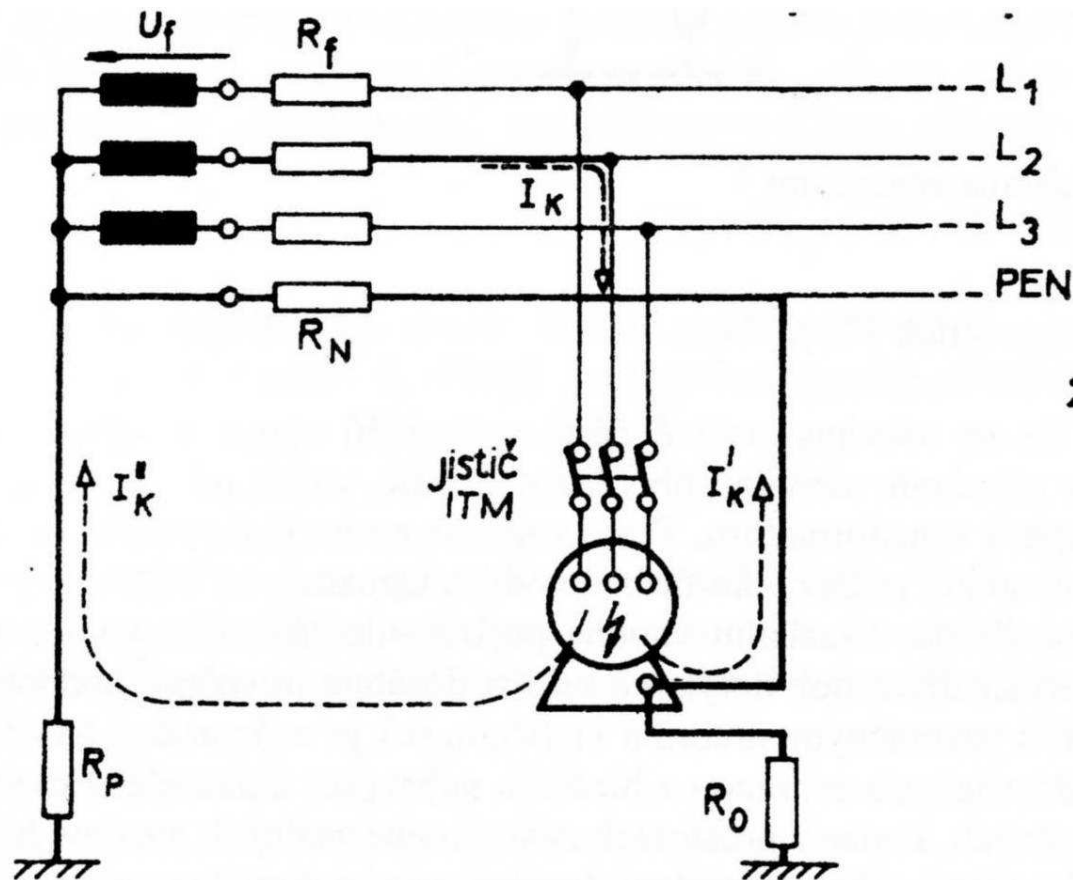
Ochrana nulováním zvýšená přídavným zemněním

- Při tomto způsobu ochrany se postupuje takto:
  - Pospojují se všechny neživé části spotřebičů.
  - Pospojují se všechny kovové části v tomto prostoru (kovová potrubí, kovové konstrukce atd.).
  - Takto vzájemně propojené kovové části se spojí do jednoho uzlu.

Ochrana nulováním zvýšená přídavným zemněním

- Tím dosáhneme toho, že všechny kovové části jsou na jednom potenciálu a nemůže dojít k dotyku mezi zařízeními s různým potenciálem. Pospojování kovových částí ještě není uzemnění a dá se provést i bez uzemnění. Uzemnění takto pospojovaných částí tuto ochranu účelně doplňuje. Sníží se tím napětí proti zemi při dotyku. Tato ochrana je znázorněna na obr. 3.

Ochrana nulováním zvýšená přídavným zemněním

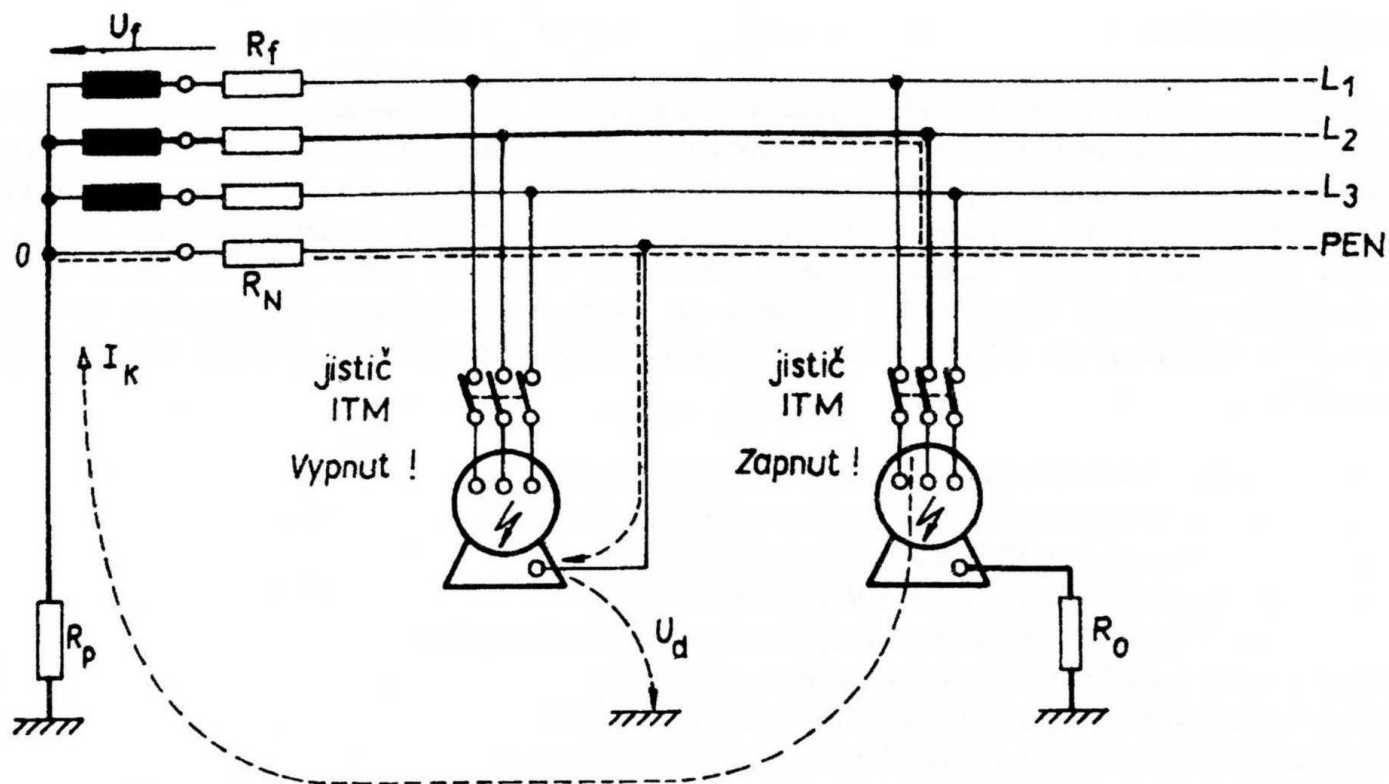

Obr. 3. – Ochrana nulováním zvýšená přídavným zemněním

Nedovolená kombinace ochran

- V soustavách s ochranou nulováním nesmí být některá část elektrického zařízení chráněna jenom zemněním a ostatní neživé části nulováním. Nastane-li tento případ, bude kritické nejenom dotykové napětí na nesprávně chráněném spotřebiči, ale i na všech tedy i správně chráněných spotřebičích v případě, že se poškodí spotřebič chráněný vadně. Uvažovaná situace je znázorněna na obr. 4. V tomto případě zavléká dotykové napětí na kostry právě ochranný vodič.

Nedovolená kombinace ochran

Obr. 4. – Nedovolená kombinace ochran

Nedovolená kombinace ochran

- Nelze ani vyloučit, že když už bylo užito nedovolené ochrany, že ochrana nebude ještě předimenzována, takže poruchový proud případně vadný spotřebič se neodepne. V tom případě by bylo dotykové napětí na kostrách správně chráněných spotřebičů v celé síti trvale. **Z tohoto důvodu je tento způsob ochrany spotřebičů přísně zakázán.**

ZDROJE:

- TKOTZ, Klaus. *Příručka pro elektrotechnika*. Vyd. 1. Praha, 2002. ISBN 80-867-0600-1.